

Suomalaista kotikieltä.

II.

Lisiä „Kodin Sanastoon“.

Allekirjoittanut pyytää saada esittää Kodin Sanastoon eräitä sanoja, joille hänen mielestään voisi antaa sijaa Sanastossa löytyvien rinnalla.

Alkakaamme eräiden tavallisisten esineiden nimistä. *Henkitappi* (tynnyrissä, ruots. *svicka*) saisi Hämeestä synonyymin *henkuri*, jolla on ainakin se etu, että on yhdistämätön sana. — *Leipäpistin* l. *pisteli* (r. *brödnagg*) on ainakin osassa Hämettä *tärppä*. Tämän kansanomaisen nimityksen asettaisi mielellään ehdolla olevan *härppä* sanan sijaan, joka ainakin allekirjoittaneelle ja — kummempi vielä — Lönnrotin sanakirjallekin on outo. Teonsana *härppiä* merkitsee aivan toista, *tärppiä* sitä vastoin nousemassa olevan leivän pistelemistä „tärpällä“. — *Taikina-allas* l. *kaukalo* kutsutaan paikoin maatumme lyhyesti *leipomeksi*, josta nimentö *leivon* (Lönnrotkin kääntää tämän: „*baktråg, degtråg*“). — Leipoma-askareissa oltaissa mainittakoon vielä, että *hitaasti nousevaa* (*trögjäst*) taikinaa saattaa lyhyesti sanoa *hidasnousuiseksi* (vrt. *hidasliikkeinen, hidaspuheinen*). — *Varjostin* ei tunnu oikein sopivalta jokapäiväisessä puheessa käytettyjen „*välisermi*“, „*makuusermi*“ y. m. s. sijaan (r. *afdelningsskärm*), sitä kun käytetään muissakin merkityksissä; selvyiden vuoksi ehkä olisi sanottava: *välivarjostin*. Lönnrotin sanakirjassa mainitaan nimisana *kojotti*, joka merkinnee tämän tapaista „*väliseinää*“, koska se on ruotsiksi käännetty: „*förhänge som afdelar ett rum, stående*

skärm“ (huonetta jakava esirippu, seisova „sermi“). Sana tosin lienee oudonpuolinen, vaan näyttää olevan merkitykseltään siksi sattuva, että mielellään asettaisi rinnan: *välivarjostin, kojotti*. — *Porras* kun jo on esim. merkityksessä „trappa“, „raput“, „rappuset“, on kansankielen *puolapuu* tai *kapu* paikallaan käytettynä tikapuiden astukkaista (r. stegpinne). Allekirjoittaneesta ainakin, joka on tottunut kuulemaan puhuttavan tikapuiden „kavuista“, kuuluvat tikapuiden „portaat“ oudonlaiselta. — Lopuksi muistettakoon *palkovene*, joka on liian kuvaava ja varmaan jo monelle mieluinen nimitys jäädäkseen unhotuksiin ehdolla olevan *melomaveneen* rinnalta. *Meloma-airon* (r. paddelåra) sijaan, joka alussa kuuluu melkein samanlaiselta kuin puhuisi „soutumelasta“, tulee silloin *palkoveneen airo*, niinkuin puhutaan kirkkoveneen, nuottaveneen, karpaan airoista.

Pukujen alalta huomautettakoon sanaa *koristeet*, joka tuntuu liian hyvältä merkitykseen „krimskrams“; kansankielen kuvaava sana *hetaleet* lienee luonteva. — Käsitöiden alalta sopinee mainita että punomalla tehtyä „nyöriä“ paikoin ainakin sanotaan *punonnaisiksi* (Lönnrotilla = „snodd. snöre“), joka sana sietäisi panna samassa merkityksessä käytetyn *punoksen* rinnalle. — Kun ei ole luultavaa että kaikki sanoisivat kovin kierrettyä lankaa *kieroksi*, kuten ehdotetaan, saisi tämän rinnalla olla samaa merkitsevä *kierü*.

Siirtykäämme teonsanoihin. — Patjoja voidaan kyllä *kohentaa* l. *pöyhentää*, kuten Sanasto ehdottaa (r. skaka om sängkläder); näiden rinnalliseksi sopisi kuitenkin lyhyt *pöyhii* (p. sijaa, vuodetta, patjaa), jota ainakin Hämeessä käytetään. — *Panna tapetteja* (r. tapetsera ett rum) sanotaan lyhemmin *paperoita*. *Panna rukoon* (heiniä, r. välma) voidaan myös ilmaista yhdellä „ammattisanalla“ *rukoon, ruota*, joka ansaitsee paikkansa edellisen rinnalla. — Äskettäin tekaistua, tilapäistä uutismuodostusta *nimikoin, nimikoida* on ehdotettu vastineeksi tai sijaiseksi ruotsista lainatulle sanalle *merkkaan, merkatü*; *nimikoida joku esine jollekulle* merkitsisi siis: merkitä se jonkun „nimikoiseksi“, esim. *Nimikoi nuo esiliinat itsellesi!* Vaikka ei „nimikoinen“ olekkaan sama kuin „oma“, olemme tahtoneet tehdä sanan tunnetuksi. — Teonsana *tihnistyä* ei liene niin tuttu kuin *tahmistua*, jonka vuoksi saattaisivat olla toistaiseksi rinnakkain, varsinkin kun r. *klübbig* on käännetty: *tahmea*. — Oudonlainen on myös Sanaston *kolehtua*; nahkan y. m. s. sanotaan kuivuessaan paikoin *käpertyvän* paikoin *käpistyvän*. Sukat tuskin „kolehtuvat“, ne *kapottuvat* l. *kapaantuvat*.

Laatusanoihin *kasvillinen* (r. vegetabilisk), *tiilikäs* (r. tegellagd) lienee syytä lisätä: *kasvi-, tiili-*, esim. kasviravinto, tiililattia. *Auringon-alainen* ja *päivän puolella oleva* (r. solig) ovat, edellinen luultavasti harvinainen, jälkimäinen verrattain hankala. Niihin verrattuina *päivänpuolinen, päivänrintainen* ovat yleisempiä ja käytännöllisempiä, joten näillä olisi parempi tulevaisuus.